

xat erroris alterius, potest ergo Deus quin ipse fallat et in errorem inducat sese exigentis angelicæ loquutionis accommodare.

THESIS XVI.

Animæ nostræ non possunt naturaliter cum Angelis loqui.

143. *Nota.* Certum est, ipsa sacr. Scriptura in lib. Tobiae aliisque V. et N. Testamenti confirmante. Angelos nobiscum posse loqui et nos cum illis, eisdem sermonibus quibus inter nos mutua consuetudine utimur. Angeli enim et daemones, ut in possessis manifestum est, sine dubio optime callent omnium gentium idiomata possuntque eorum voces vel in aère, vel in corporibus assumptis formare. Ita viri justi interdum, et Ecclesia in exorcismis daemonem increpant ac nomine Dei a corporibus exire jubent. Ast hæc non ordinarie, sed extraordinarie eveniunt; quaestio tota movetur de loquutione pure spirituali inter animam nostram et Angelum intra limites naturæ sistendo.

144. Non defuerunt aliqui theologi qui id assererent, sed communis et veræ sententiæ negat. Prob. 1.^o Quia secundum ordinem naturæ homines et Angeli non pertinent ad eandem societatem vel rempublicam.

2.^o Quia modus loquendi pure spiritualiter non est proportionatus statui animæ conjunctæ, quæ species ex phantasmatibus accipit.

3.^o Cum Arriaga quia experientia manifeste ostendit, non nunquam hoc modo daemones et Angelos audire; ergo non possunt ipsi in nobis eas species imprimere, nec Deus naturaliter debet eas producere; si actio enim esset naturalis, absque dubio frequenter contingeret. Quod si nos hoc modo non audimus Angelos, nec etiam a contrario ipsi nos audient: non enim est major ratio, cur a corpore impediatur receptio specierum, quam cur impediatur productio earum (1).

(1) Dis. 12 sec. 7, subs. 4.

CAPUT IV.

De loco, motu et potentia Angelorum.

ARTICULUS I.

De loco et motu Angelorum.

THESIS XVII.

Angeli sunt definitive in loco eumque propria virtute mutare possunt.

145. 1.^o Pars. *Nota.* I. Duplex est rerum creaturarum in loco praesentia: circumscriptiva una, corporum propria, quæ ratione quantitatis partes extra partes habent et simul impenetrabilia sunt cum alio corpore quanto; definitiva altera, spirituum propria, qui cum partibus careant nec sint immensi, in aliquo sunt finito loco, ita tamen ut toti in toto, et toti in singulis partibus adsint.

II. Locus est intrinsecus et extrinsecus. Intrinsecus est formalis ubicationis ratio, propter quam res constituitur hic et non alibi; Extrinsecus est id in quo res contineri dicitur, sic aves in aère, anima in corpore et tota simul creatio in spatiis imaginariis collocata est. Agimus in hac parte thesæos de loco extrinsecæ, cujus continendi ratio duplex etiam est, nam vel desumitur ex modo quo res locata quasi extrinsecæ informatur a loco ambiente ut corpus avis ab aère, vel tantum ex indistantia et intima praesentia unius rei cum alia; primus continentiae modus proprius est corporum, secundus spiritibus competit.

III. In hoc ultimo sensu quatenus Angelus potest esse intime praesens alicui rei, vel saltem parti spatii imaginarii, dicimus Angelos esse definitive in loco. Thesis prout affirmat Angelos esse in loco ita est certa ut S. Thomas oppositam vocet haereticam (1); prout adstruit esse in definito seu limitato spatio et non ubique est communissima et dicenda certa. Eam inficiatus est Durandus, sed ejus opinatio a Toletio (2) pronuntiatur «valde improbabilis nec tuta,» a Valentia (3) «temeraria,» a Suariorum (4) «plusquam temeraria et communiter erronea judicatur.»

146. Prob. 1.^o Ex sac. Litteris, in Exod. (5). *Tollensque se*

(1) I. D. 37, quaest. 3, ar. 1.—(2) I. q. 52, ar. 1.—(3) Tom. 1, D. 4, q. 3, p. 2.—(4) L. 4, c. n. 12.—(5) XIV, 19.

angelus Dei, qui procedebat castra Israel, abiit post eos priora dimittens post tergum. In Evang. (1). De die illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in coelo. Matthaeus (2). Tene reliquit eum diabulus: et ecce Angeli accesserunt, et ministrabant ei. In epistolis Apostolorum. S. Petrus (3). Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos. S. Paulus (4). In quibus aliquando ambulastis secundum principes potestatis aëris hujus. Ex quibus aliisque sacris testimoniis obvie elucet, Angelos ita esse in uno loco, quin sint in alio: sunt ergo in aliquo limitato et quidem definitive propter spirituales eorum naturam.

2.º Eandem veritatem Patres professi sunt. S. Gregorius M. (5) «Angelorum vero spiritus loco quidem circumscripti (finiti, limitati) sunt» S. Ambrosius (6). «Seraphim de loco ad locum transit, non enim complet omnia» S. Joannes Damasc. (7). «Circumscripti sunt, quoniam cum in caelo sunt, non sunt in terra, cum in terram mittuntur, non manent in coelo.» Ecclesia tandem ne longiores simus conformiter ad hanc doctrinam orat: «Visita, Domine... habitationem istam, et omnes insidias inimici» ab ea longe repelle: Angeli tui sancti habitent in ea (8).»

3.º Si Angeli non sunt in definito loco vel nullibi vel ubique sunt. Atqui non sunt ubique, neque nullibi. Ergo... *Mia. prob. non ubique*; substantia Angelorum est essentialiter finita; ergo nequit esse ubique, secus eorum substantia quoad modum essendi adaequaret Dei immensitatem. Confirm. Esse alicui rei vel spatio praesens est aliqua perfectio, et eo major quo majori extensioni coextendatur praesentia; ergo posse cuiuscumque extensioni quantumvis magnae naturaliter praesens esse, erit perfectio virtutis infinitae solius Dei propriae. Non sunt nullibi; sunt Angeli creati intra hoc universum et sunt ejus partes praecipuae; ergo in aliqua parte debent esse, cum non sunt ubique. «Quidquid est, ait Augustinus (9), nusquam esse non potest.»

147. II.º Pars. *Nota.* Locus seu ubi est in iis quae loco moventur terminus eorum motus localis. Motum in genere definierat Aristoteles (10). «Actus entis in potentia, prout est in potentia.» Hanc definitionem clariorem reddidit Suarius (11) dicens motum esse: «primam actionem ejus, qui est in potentia,» quibus verbis satis declarat verba Aristotelis «prout est in potentia» non referenda esse ad ipsum ens quod movetur ut ulterius mobile

(1) Marc. XIII, 32.—(2) IV, II.—(3) 2 Petr. II, 4.—(4) Ephes. II, 2.—(5) L. 2. Mor. c. 3.—(6) De spir. c. 20.—(7) De fid. 1, 2, c. 3.—(8) Orat. Complet.—(9) De immor. anim. c. 1.—(10) L. 1, 3, t. 6.—(11) Metaphys. D 49, nn. 9, 10.

est; sed respective ad actum qui subjectivo a non moto motum constituit. Haec theses pars prout asserit, Angelos locum mutare posse, non minus prima parte est certa; prout addit, propria virtute, nequit sine errore negari.

148. Prob. 1.º Ex Scriptura et Patribus ut in 1.º Parte, addam tamen ex Sacr. Scriptura duo insignia loca, alterum V. T. in quo Satan respondet (1): *Circuivi terram et perambulavi eam*, alterum N. T. edocens (2): *Cum autem immundus spiritus extirretur ab homine, ambulat per loca arida quaerens requiem et non invenit. Tunc dicit: revertar in domum meam, unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem... Tunc vadit, et assumit septem alios spiritus... et intrantes habitant ibi*. Novem sunt in his testimoniis verba scilicet circum-eundi, exeundi, ambulandi, quaerendi, revertendi, veniendi, vadendi, assumendi, intrandi, quae motum vitalem seu propria virtute factum, significant. Atqui haec perabsurde dicerentur de re quae propria virtute non mutaret locum, maxime de daemionibus quorum motus, et itinera ad malum finem seu perniciem nostram spirituales ordinantur.

2.º Angeli ex prima parte habent definitum locum, et ex alibi dictis sunt perfectissimi viventes. Atqui propter primum possunt mutare locum, quum non uni potius quam alteri loco natura sua sint addicti, sed prorsus indifferentes; propter secundum vero id valent virtute propria. Ergo... Confr. Inferiora viventia, si participant cognitionem non solum intellectualem, sed etiam sensitivam saltem in gradu perfecto, virtutem habent se movendi localiter, multo ergo perfectius Angeli movebunt se.

149. Obj. 1.º Boëtius (3) docuit: «Communis animi conceptio apud sapientes est incorporalia in loco non esse» et ante cum Aristoteles (4) «non omne quod est, est in loco, sed mobile corpus.» Atqui Angelus est ens pure spirituale sine ulla corporis admixtione. Ergo...

Resp. Explico adductas sententias; incorporalia non sunt in loco, solum mobile corpus est in loco, quantitative et circumscriptive; conc. Non nisi corpora proprie et realiter sunt in loco; neg. maj.

Instab. Quae sunt in loco tantum abusive, intellectualiter, aequivoce, non sunt in loco proprie et realiter. Atqui Angeli sunt in loco tantum abusive, intellectualiter, aequivoce juxta S. Augustinum (lib. 83 qq. q. 20) S. Joan. Damas. (De fid. c. 12) et D. Thomam (1. Q. 52. ar. 1). Ergo...

Resp. Dist. maj. Quae sunt in loco tantum abusive, aequivoce respectu modi proprii corporis: scilicet circumscriptive et secundum

(1) Job, I, 7.—(2) Matth., XII, 43.—(3) Lib. de Hebdom.—(4) 4. Physic. tex. 48, 57.

dum contactum quantitatis: neg. Quae sunt in loco tantum abusive et aequivoce sub omni respectu; conc. Minorem et Patrum testimonia contradist; nec de Patrum et D. Thomae mente dubium ullum esse potest. ut ex ipsis locis cuicumque legenti patebit.

150. Obj. 2.^o Cum Durando. Si Angelus non est simul praesens omnibus corporibus, quae potest movere successive; saepe non posset incipere movere aliquid corpus quod antea non movebat, nisi prius se ipsum movendo tali corpori se applicaret. Atqui hoc intelligi nequit. Ergo. *Min.* prob. Non potest assignari ratio, cur Angelus, qui natura sua in nullo operatur corpore, potius sit praesens uni corpori quam alteri; ergo vel nulli est praesens, quod intelligi non potest, vel in omnibus simul.

Resp. *Major.* conc. *Minor.* neg. ad ejus probat. neg. *antec.* Nam primo, non est verum Angelum constitui formaliter in loco extrinseco per operationem at statim dicimus; secundo, licet id permittatur, adhuc non est necesse ut sit simul ubique, sed sufficit ut possit esse successive ubique ad hoc ut in re potius sit praesens uni corpori quam alteri; satis est Deum in creatione Angelorum illos applicasse alicui loco finito v. g. coelo empyreo ad operandum, ut inde in alia corpora mitterentur relictis prioribus.

151. Objic. 3.^o Effatum est Philosophi «omne quod movetur ab alio movetur.» Atqui Angeli moventur; ergo ab alio, non propria virtute moventur.

Resp. *Dist. maj.* omne quod movetur pure passive; conc. quod movetur active concurrendo se determinando ad motum, subdist. movetur ab alio, partialiter; conc. totaliter; neg. *Minor.* dist. Angeli moventur pure passive tantum; neg. etiam active una cum divino concursu; conc.

SCHOLIUM I.

De aliquibus proprietatibus ubi angelici.

Dico. I. Angelus non potest naturaliter esse simul in distinctis locis adaequatis.

152. Locus adaequatus est locus maximus, quem Angelus juxta naturae suae limitationem occupare potest; inadaequatus qui infra maximum continetur. Assertio est communis theologorum.

Fluit hoc corollarium ex prima theseos parte: Angelus non est ubique et definitum locum occupat. Atqui si hic locus est adaequatus, non potest ultra naturaliter esse. Ergo. *Min.* prob. Locus adaequatus est locus maximus. Atqui talis non esset si extra hunc locum Angelus naturaliter esse posset. Ergo repugnat Angelum naturaliter simul esse, etc.

Eodem argumento probatur: Angelum non posse esse naturaliter in loco adaequato et simul in alio inadaequato sive propinquo sive distante.

153. *Nota* adverbium naturaliter assertiois, quia supernaturaliter posse eundem Angelum simul in pluribus locis adaequatis sive contiguis, sive dissitis esse, ex multiplicata praesentia Corporis Christi in venerabili Eucharistiae sacramento evidenter demonstratur. Si enim Corpori Christi non repugnat ita simul in pluribus locis adesse, a fortiori non implicabit in Angelis, qui corporis expertes omnino spirituales sunt.

Dico. II. Angeli possunt pro suo libitu constituere se in loco minori maximo suae sphaerae adaequato; imo minori in infinitum.

154. Angeli, ex prima theseos parte ejusque probationibus, sunt necessario in definito loco et quidem definitive, non circumscriptive ut corpora, quare Angeli *toti* in singulis loci partibus quem occupant praesentes sunt, ideoque intra maximum non necessario totum locum sed libere majorem vel minorem occupant, cum natura eorum aequae perfecta sit ac completa in toto ac in singulis partibus. Confr. deductio; non est major necessitas in determinatione tantae quantitatis loci, quam in determinatione ad hunc vel illum locum; sed ad hunc vel illum locum potest se Angelus libere determinare; ergo a pari intra locum suum maximum nunc majori, nunc minori poterit se applicare.

Dico. III. Angelus potest per operationem simul esse in pluribus locis inadaequatis inter se distantibus, dummodo intra locum ejus maximum contineantur.

155. Ratio patet, virtus Angeli se extendit ad totum locum maximum; ergo pro sua libertate potest partem suae virtutis ad partes quas voluerit loci maximi, etiam inter se distantes simul applicare.

Dico. IV. Juxta D. Thomam: Plures Angeli, simul in eodem loco esse non possunt.

156. Ita docet Angelicus (1) consequenter ad ea, quae statuerat (ib. art. 1) nempe: «Angelo convenit esse in loco; aequivoce tamen dicitur Angelus esse in loco, et corpus. Corpus enim est in loco per hoc quod applicatur loco secundum contactum dimensionis quantitatis; quae quidem in Angelis non est, sed est in eis quantitas virtualis. Per applicationem igitur virtutis angelicae ad alium quem locum qualitercumque dicitur Angelus esse in loco corporeo.» Quibus positis pergit art. 3: «Duo Angeli non sunt simul in eodem loco. Et ratio hujus est quia impossibile est quod duae causae completae sint immediate unius et ejusdem rei... Unde cum Angelus dicatur esse in loco per hoc quod virtus ejus immediate contingit locum per modum continentis perfecti, at dictum est (art. 1) non potest esse nisi unus Angelus in uno loco.» Idem opinatur S. Bonaventura (2), sed alia ratione, quia tolleretur vel mutaretur ordo universi, si plures Angeli essent simul in eodem loco.

157. Est tamen sententia contraria Scoti, Suarii et aliorum plurium probabilis. Procedit ex fundamento contrario, quo statuitur,

(1) I, Q. 52, ar. 3. — (2) I, D. 37, q. ultim.

Angelus esse formaliter in loco extrinseco per suum ubi intrinsicum coexistens corpori in eadem spatii parte. Atqui tum substantiae plurim Angelorum, cum eorum plura ubi intrinseca eidem possunt corpori in eadem spatii parte coexistere. Ergo... *minor* est aperta: substantiae Angelorum et ubi intrinseca, sunt naturaliter penetrabilia, cum orbentur quantitate, quae penetrationi opponitur.

Confirm. ex S. Marco (1) qui loquens de illo daemniaco, quem nemo poterat domare, ait Jesum interrogasse spiritum immundum: *Quod tibi nomen est?* Et dicit ei: *Legio mihi nomen est, quia multi sumus.* Sed omnes illi daemones erant primo in eodem loco cum anima possessi; secundo, incredibile est singulos diversam corporis possessi occupasse partem. Ergo cum Angelus et anima, et plures Angeli una cum corpore in eodem loco naturaliter essent, concedendum est, plures Angelos simul, etc.

SCHOLIUM II.

An Angelus, quin sit in medio, possit esse in locis dissitis inadaequatis.

158. Id concedunt generatim thomistae: an consentientes D. Thomae sub iudice lis est, affirmat Toletus; Sylvius interpretatur ita ut non sit Angelus in medio tamquam in loco formaliter, quia in eo non operatur, sit tamen in medio materialiter ut res in re et pars in toto: Suarez (2) ait: «Et censetur esse» sententia (contraria thomistis) D. Thomae (3), qua absolute negat Angelum esse posse in pluribus locis, et revera explicando suam conclusionem, illam declarat de uno loco, cui Angelus virtutem suam applicat, etiamsi non sit maximus, sed infra illum sit «cujuscumque quantitatis.» Puto litem probabiliter dirimendam esse ex vera lectione Sti. Thomae. Si articulum claudat verbis: «dicit sit continuum» ut videntur exigere alia quae praecesserunt: «Et sic totum corpus cui per suam virtutem applicatur correspondet ei ut unus locus.» proprius ad veritatem accedunt Sylvius et Suarius. Si vero absolvit ut solemus legere: dicit non sit «continuum» vincunt rigidiores thomistae et Toletus, hac enim admissa lectione, clare et sensu obvio dicit Angelicus: «totum illud cui immediate applicatur virtus Angeli reputatur ut unus locus ejus, licet non sit continuum.» intellige totum illud cui etc. Primam lectionem sequuntur editiones Romanae et Patavinae; alteram Nicolaus amplexus est. Quod thomistae affirmant, caeteri theologi communis negant, quare dicendum:

Angeli non possunt simul esse naturaliter in pluribus locis dissitis inadaequatis, quin sint in medio.

159. Prob. 1.^o Scriptura et Patres de Angelis ita loquuntur ut supponant eos simul in coelo et in terra, aut in coelo et in inferno

(1) V. 9.—(2) L., 4. c. 10, n. 10.—(3) I, Q. 52, ar. 2.

versari non posse. Atqui hujusmodi assertionis generalis et sine exceptionibus, ratio sufficiens datur nulla, si Angeli possunt simul esse in locis dissitis inadaequatis, quin sint in medio. Ergo... *Min.* prob. In ipsa thomistarum sententia, ratio sufficiens peteretur vel a necessitate Angelorum applicandi totam suam virtutem intra coelum v. g. quin possent terrae vel a magna distantia inter coelum et terram. Sed primum gratis asseritur, secundum est falsum; distantia enim inter duas Angeli praesentias quantumvis magna sit, nihil minuit virtutis saltem partialis sese movendi quam Angelus in praesentia una v. g. A habet, et similiter nihil detrahit potentiae motivae quam in altera praesentia B habet. Poterit ergo unus idemque Angelus relinquendo praesentiam A distare a B quantum velit in infinitum et viceversa. *Major* prima, ex testimoniis Scripturae et Patrum n. 146 allatis est clara, maxime ex Damasceno. «Angelos, ubi imperatum fuerit, illic spiritualiter adesse et operari, neque eodem tempore hic, atque illic esse, atque operari posse.» Didymus (1) ait: «Angelus qui aderat Apostolo in Asia, non poterat adesse aliis in caeteris partibus mundi constitutis,» ut probet Spiritum-sanctum, qui ubique adest plus esse quam Angelum, seu Deum.

2.^o Si Angelus locis dissitis inadaequatis simul adesse posset, non repugnaret eum in innumeris et distantibus locis simul praesentem esse. Sed hoc incredibile per se apparet, ut quid excedens virtutem creatam. Ergo... *Major*, prob. In facta hypothesis, tot posset Angelus adesse locis inter se distantibus, quot sunt partes in quas locus ejus adaequatus dividi potest; sed potest dividi in innumeras. Ergo...

3.^o Hujusmodi naturalis Angelorum potentia, nullo facto ab adversariis probatur, quod si hoc ita est, ait Suarius (2), profecto «magnum argumentum sumitur, non esse naturaliter possibile, quod numquam fit, cum pendeat ex libertate Angelorum, et non sit fundamentum ad dicendum, Deum impedire semper usum talis potestatis etiamsi naturalis sit.»

THESIS XXIII.

Angeli possunt se movere continue et discrete.

160. **Nota.** Motus alius est continuus, si successio est continua, id est, si fiat per partes quae non sunt simul, sed in continuo fluxu a priori ad posteriorem v. g. cursus aquae in flumine: alius est discretus, si successio est discreta, vel quia successio continua per aliquid temporis interrumpitur et postea prosequitur, vel quia fit per partes, quae totae simul relinquuntur et totae simul acquiruntur, v. g. successio cogitationum et volitionum in Angelis (3). Secunda theses pars, hoc ultimo sensu loquitur, utraque pars est communis theologorum cum D. Thoma (4).

(1) Lib. de Spiritu-sancto init.—(2) Lib. 4, c. 10, n. 15. (3) Suar. Metaphys. D. 50, sec. 7, nn. 8-10.—(4) I, Q. 53, ar. 1.

161. 1.^a Pars. prob. Cum Platelli (1): «Possunt Angeli spatium divisibile cui coexistunt per partes deserere, non quidem *»partialitate sui; sed partialitate spatii, id est, sic ut prius deserant* »partem quam totum, primo partem minorem quam majorem, et eadem proportione ulterius spatium acquirere successive et continue, seu absque ulla interruptione per quietem, cum *»ex nullo capite ostendi possit hujusmodi interruptionis necessitas.*» Sed ita moveri, est moveri continue. Ergo...

162. II.^a Pars prob. cum eodem (2): «Quia sicut ratione suae indivisibilitatis realis cum divisibilitate virtuali possunt (Angeli) »spatio divisibili permanentiter ita coexistere ut sint toti in toto, et »toti in quolibet ejus puncto: ita etiam possunt spatium divisibile, »quod prius occupabant, in instanti totum simul deserere, et novum immediate contiguum suae sphaerae adaequatum, totum simul acquirere et sic per certum numerum mutationum instantaneorum... quantumlibet spatium velut saltando percurrere.»

163. Obj. 1.^a Quod movetur continue debet esse partim in termino a quo, partim in termino ad quem. Atqui Angelus substantialiter indivisibilis nequit simul esse partim in termino a quo, partim in termino ad quem. Ergo non potest se movere continue.

Resp. Dist. *major*, partialitate spatii in quo movetur, conc. partialitate sui seu substantiae suae; subdist. in corporibus; conc. in puris spiritibus; neg. *Minor*, contradisting. partialitate sui; conc. partialitate spatii quod divisibiliter, *ubicatione sua* etiam divisibili occupat; neg. Angelus cum continue movetur est successive secundum *totam* suam substantiam, non secundum *partem*, prius in praecedentibus spatii partibus, quae habent rationem termini a quo, posterius in partibus, quae respectu priorum, rationem habent termini ad quem. Angeli igitur secundum suam divisibilem ubicationem possunt etiam esse partim in termino a quo, partim in termino ad quem *realiter*; non autem secundum substantiam, quae ubicunque est tota est, et non nisi *denominative* a divisibili ubicatione licebit dicere, Angelum secundum totam suam substantiam esse partim in termino a quo, partim in termino ad quem, nimirum quia totam suam praesentiam nec in termino a quo, nec in termino ad quem habet.

Obj. 2.^a Si Angelus moveretur discrete transiret ab extremo, v. g. A superiore suae sphaerae, ad extremum inferius B, cui contiguum est alius locus adaequatus, quin medium pertransiret, seu diametrum percurreret. Atqui transire ab extremo ad extremum non pertransiendo medium repugnat. Ergo...

Resp. Neg. Suppositum *major*, nempe Angelum in motu discreto

(1) C. 6, n. 342.—(2) Ibid. n. 344.

debere praecurrere diametrum suae sphaerae ut ex puncto superiore A ad oppositum inferius B deveniat, et contiguum occupet locum; non enim *»successive*, sed *»totum simul* relinquit priorem locum (1).

SCHOLION I.

An Angeli possint locum in instanti mutare.

164. Affirmant theologi aliqui et probant: Mutatio quum fit tota simul, necessario fieri debet in instanti. Atqui Angelus, ut probatum est in thesi, si vult, totum locum simul mutat. Ergo potest in instanti a loco quem occupat, in locum quodcumque contiguum moveri. Major est evidens, nam mutatio quae est tota simul excludit prius et posterius in suo fieri seu fit et instantanea.

165. Contraria est nihilominus sententia D. Thomae, (2) nam: In omni motu etiam discreto datur prius et posterius. Atqui prius et posterius repugnant in instanti. Ergo. «De ratione enim quietis est »quod quiescens non aliter se habeat nunc et prius, et ideo in quolibet nunc temporis mensurantis quietem quiescens est in eodem »ubi, in primo et in medio et in ultimo. Sed de ratione motus est »quod id quod movetur, aliter se habeat nunc et prius... Mutationes instantaneae sunt termini motus continui, sicut generatio est »terminus alterationis materiae, et illuminatio terminus motus localis corporis illuminantis. Unde impossibile est dicere quod in »toto tempore sit in aliquo loco, et in ultimo nunc sit in alio loco. »Sed oportet assignare nunc in quo ultimo fuit in loco praecedenti. »Ubi autem sunt multa nunc sibi succedentia ibi de necessitate est »tempus... Unde relinquitur quod motus Angeli fit in tempore.»

SCHOLION II.

An Angelus possit devenire ab extremo in extremum aliud distans sine transitu per medium.

166. Sensus quaestionis est, ait Suarius (3): «Utrum Angelus existens in uno loco usque ad hoc instans, possit immediate post illud, utique secundum coexistentiam ad nostrum tempus esse in loco remoto, nullam moram in medio faciendo, neque simul in illo (medio) et remoto loco existendo,» sed tantum in remoto. Duplex est probabilis opinio: altera D. Thomae, thomistarum, aliorumque auctorum (4); altera S. Bonaventurae, Suarii et aliorum (5). Prima affirmat, secunda negat. Haec probatur.

1.^o Si Angelus posset se movere ad locum remotum sine transitu per medium, posset simul mutationem facere ad quancumque distantiam sine termino, seu in infinitum; si enim virtus naturalis

(1) Sup. n. 154.—(2) I. Q. 53, a. 3.—(3) L. 4, c. 18.—(4) D. Thom. I, Q. 53, a. 2.—(5) Suar. I. 4, c. 18.

Angeli sese transferendi a loco in locum distantem solvitur a necessitate pertranseundi medium, distantia major vel minor extremorum non mutat virtutem Angeli loco-motivam; ergo cum Angelus sua virtute possit se transferre in locum utcumque distantem id etiam poterit non pertranseundo medium, quod certe vires creaturae finitae superare videtur.

167. 2.^o Sic declaratur ab Angelico (l. c.) «Mobile autem infinitatem mediorum (v. g. punctorum in palmo) non consumit, nisi per continuitatem motus; quia sicut loca media sunt infinita in potentia, ita et in motu continuo est accipere infinita quaedam in potentia. Si ergo motus non sit continuus, omnes partes motus erunt numeratae in actu. Si ergo mobile quodcumque moveatur motu non continuo, sequitur quod vel non transeat omnia media, vel quod actu numeret media infinita; quod est impossibile. Sic igitur secundum quod motus Angeli non est continuus, non pertransit omnia media. Hoc autem scilicet moveri de extremo in extremum, et non per medium, potest convenire Angelo, sed non corpori; quia corpus mensuratur, et continetur sub loco, unde oportet quod sequatur leges loci in suo motu; sed substantia Angeli non est subdita loco ut contenta, sed est superior eo ut continens (applicatione virtutis, supr. n. 156); unde in potestate ejus est applicare se loco prout vult, vel per medium, vel sine medio.»

SCHOLIUM III.

De celeritate qua Angeli possunt se movere.

168. Certum reputatur inter theologos, Angelos posse naturaliter ad locum maxime distantem, brevissimo temporis spatio seu magna celeritate pervenire.

Prob. 1.^o Quia haec est expressa a Patribus sententia: S. Dionysius Areop. (1). «Pedes in imaginibus Angelorum; vero, vim movendi, celeritatem et cursum sempiterni motus, quo ad divina procedunt; propter quod etiam pennatos sanctarum intelligentiarum pedes theologia finxit.» Tertullianus (2). «Omnis spiritus aëles est, hoc est, Angeli et daemones; igitur momento ubique sunt, totus orbis illis locus unus est... velocitas, divinitas creditur; quia substantia ignoratur.» S. Joannes Damasc. (3). «Ea Angeli celeritate praediti sunt ut ubi Dei nutus jusserit, illic statim inveniantur.»

2.^o Eadem veritas ratione constat. Angeli moventur sine ulla resistantia, tam ex parte substantiae suae, quae spiritualis et imponderabilis est, quam ex parte corporis medii, quod penetrare possunt. Atqui quae fiunt sine resistantiae vi ac impedimento, celerissime fieri valent. Ergo Angeli possunt se velocissime movere.

169. Controversia est, utrum Angelus quodlibet designatum spatium majori ac majori velocitate i. e. breviori ac breviori tempore sine termino, percurrere valeat.

(1) De coelst. hierar. c. 15.—(2) Apolog. c. 22.—(3) De fid. l. 2, c. 3.

Negant probabiliter Vazquez, Arriaga alique; affirmant Suarez (1) et plurimi alii, quorum sententia est etiam D. Thomae (2) asserentis: «velocitatem motus Angeli non esse secundum quantitatem suae virtutis, sed secundum determinationem suae voluntatis.» Placet ultima opinio et probatur.

170. 1.^o Quia illa admittitur, facilius explicantur testimonia Patrum, n. 168.

2.^o Quia videtur deduci ex dictis: a) *in motu discreto*, nam inter singulas mutationes quibus deserto priori loco, novum sibi adaequatum instantaneae acquirunt, morulis brevioribus ac brevioribus in infinitum interquiescere, possunt; cum non sit unde ad certam quietis morulam necessitentur. Ergo possunt tempore breviori ac breviori in infinitum quantumlibet spatium percurrere.—b) *in motu continuo*, cum Suariorum: «Angelus in uno instanti potest simul acquirere totum locum adaequatum, saltem priori loco propinquum; ergo etiam poterit idem spatium loci adaequatum in breviori ac breviori tempore pertransire.»

171. Obj. 1.^o Se posse movere celerius est majoris perfectionis, quam se posse movere tardius; ergo posse movere se celerius et celerius sine termino est infinitae perfectionis.

Resp. Dist. *antec.* se movere celerius est majoris perfectionis quando motus fit cum resistantia medii, conc. quando fit sine resistantia medii et simul terminus aliquis motu successivo attingibilis, potest virtute finita acquiri in instanti; neg.

Obj. 2.^o Sicut Angeli sunt inaequales in perfectione entitativa, ita in virtute sese movendi erunt inaequales. Atqui si omnes Angeli quanta libeat velocitate moveantur, dicendi sunt in virtute sese movendi aequales, non enim plus unus alio currere potest.

Resp. Neg. *min.* Rationem dist. Non plus unus alio currere potest motiva virtute aequae perfecta; neg. motiva virtute inaequaliter perfecta: conc. Sunt quidem Angeli omnes in velocitate pares, non autem in virtute motiva, cum enim perfectiores habeant vim occupandi ampliolem spatii sphaeram, possunt instantaneae majus spatium acquirere, et consequenter spatium quodlibet, licet non celerius, paucioribus tamen mutationibus percurrere quam minus perfecti.

ARTICULUS II.

De potentia Angelorum.

THESIS XXIV.

Angeli possunt tum corpora, tum alios Angelos loco-movere.

172. 1.^o Pars, quae est certa prob. 1.^o Ex Sac. Scriptura in qua de Habacuc propheta (3) narratur: *Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice ejus, et portavit eum capillo capitis sui posuitque eum*

(1) L. 4, c. 25, nn. 6-11.—(2) 1, Q. 53, ar. 3, ad 1.—(3) Dan. XIV, 35.

in Babilone supra lacum, in impetu spiritus sui. D. N. Jesus-Christus permisit (1) daemionibus in porcos intrare et impetu abiit grex per praeceps in stagnum, et suffocatus est. Manifestum est ergo ex Scriptura, non modo bonos Angelos, sed daemones etiam posse movere corpora.

2.º Idem Patres testantur, cum docent, Deum uti Angelorum ministerio in gubernatione rerum mundanarum. Sed ut minimum debent Angeli alia corpora movere posse, ut haec inferiora administrent, quemadmodum iidem Patres vel supponunt vel docent. Ergo dicendum Angelos corpora movere posse. Gregorius Nazianz. (2): «Illos (angelos) divinae voluntatis administros loca omnia peragraré, omnibus ubique adesse promptos tum ministerii alacritate, tum naturae agilitate, alios aliam mundi partem obtinentes, sive alteri cuiuspiam parti universitatis attributos.» S. Augustinus explicans modum, quo Angeli ista administrent ait (3): «Sicut ergo nec parentes dicimus creatores hominum, nec agricolas creatores frugum, quamvis eorum extrinsecus adhibitis motibus ista creanda Dei virtus interior operatur: ita non solum malos, sed nec bonos Angelos fas est putare creatores, si pro subtilitate sui sensus et corporis, semina rerum istarum nobis occultiora noverunt, et ea per congruas temperationes elementorum talenter spargunt, atque ita gignendarum rerum et accelerandorum incrementorum praebent occasiones.»

173. 3.º Corpora movere non modo homines, animantia bruta, sed et ipsa corpora, quae in infimo entium gradu sunt, possunt. Ergo et Angeli qui superiores sunt omnibus entibus creatis, id saltem poterunt; alias dicendum esset eos privatos esse naturaliter omni operatione ad extra; quod quantum repugnet excellentiae angelicae naturae non eget ponderatione.

174. II.º Pars a Suario dicitur vera (4), licet Vazquez (5) singulariter teneat, eam esse frivolum, ex lusu imaginationis, qua Angelos veluti corpora judicamus, ortam. Attamen non aequum esse Vazquezii iudicium ex argumentis patebit, nam:

1.º Legimus apud Lucam (6) de anima mendici Lazari: *Patum est autem ut moreretur mendicus et portaretur ab Angelis in sinum Abrahae*. Atqui non est major repugnantia si movetur Angelus ab Angelo, quam anima a corpore separata ab Angelo. Ergo Angelus Angelum movere potest.

2.º Ratione: Angeli non possent alios movere vel quia ipsi non sunt ab extrinseco mobiles, vel quia virtus infinita requireretur ad eos movendos. Atqui hoc ultimum absurde diceretur de entibus

(1) Luc. VIII, 32, 33.—(2) Orat. 34.—(3) Lib. 3, de Trinit. c. 13.—(4) Lib. 4, c. 27, n. 3.—(5) D. 194, n. 11.—(6) XVI, 22.

virtutis limitatae, primum falsum est, cum Deus saltem possit Angelos etiam renitentes e loco in locum movere. Ergo Angeli possunt ab aliis Angelis moveri.

175. Nota. Cum summa inter sanctos Angelos sit concordia, non opus habent uti hac potestate ut unus alium moveat, sed sibi mutuo sola voluntatis expressione obsequium praestant.

176. Obj. 1.º Angeli moverent corpora vel aliquid in eis physice efficiendo puta impulsu, ubicationem novam, vel solo voluntatis imperio. Sed neutro modo possunt; non primo, quia non intelligitur quo pacto creatura spiritualis, aliquid materiale efficiat ut sunt impulsus et ubicatio in corporibus; non secundo, quia excedit ille operandi modus limitationem creaturae.

Resp. Conc. major. Neg. primam partem *min.* ejusque rationem, Angeli corpora non movent formaliter per apprehensionem physicam corporis moti eo modo quo a nobis fit, quando comprimendo intra manus aliquid fortiter detinemus vel trahimus, quia Angeli penetrabiles sunt cum quolibet corpore; aequivalenter tamen possunt apprehendere retinendo corpus in suo loco, et movere aut impellendo sicut cum lapidem projicimus, aut producendo novam ubicationem, ad modum quo seipsum Angelus movet et omne animal progressivum se movet. Haec enim omnia Angelos posse ipsi virtuti motivae annexum est, id certo possunt animantia etiam infimi ordinis, cur idem Angelis denegabitur? Ratio quae ex eorum spiritualitate desumebatur nihil obstat, quia motus localis, ut ait Suarez, (1) «minimum corpora transmutat... non variat rem secundum substantiam vel qualitates per se loquendo; sed secundum quendam modum valde extrinsecum, facilis potest ab Angelis fieri, quam caeterae corporales mutationes.»

177. Objic. 2.º Angelus ab alio Angelo movendus vel resistit motui, vel non; si primum, manebit immotus; si secundum libenter se movebit; ergo numquam unus Angelus ab alio movebitur. Ergo inutilis erit in Angelis potentia alios movendi.

Resp. Primum membrum de immobilitate Angeli, qui resistat, non est universaliter verum; non omnes Angeli possent sufficienter etiam si vellent resistere; nam non omnes sunt aequales in virtute movendi, poterit igitur major minorem cogere ad motum. Secundi membri consequentia neganda est, nam licet ita fieri praesumendum sit, non tamen necessario, sed libere, possent si vellent permittere se trahi, quin positive motui Angeli moventis cooperarentur. Adde hujus potestatis usum esse possibile inter Angelos bonos et malos, ut cum Raphael: *apprehendit daemionem et religavit illud in desertum* (2). (Vide Alapidem et Tirinum in h. l.)

(1) Lib. 4, c. 27, n. 4.—(2) Tob. VIII, 3.

SCHOLION I.

An praeter localem, aliam in corporibus mutationem Angeli causare valeant.

178. Nota. I. In corporibus, tres praecipue considerantur mutationes, scilicet *localis* de qua jam egimus, *generatio substantialis* ut conversio aquae in sanguinem, productio venarum etc. et *alteratio* seu effectio qualitatum materialium. Coagmentationem omitimus, quia ad generationem substantialem tandem reducitur.

II. Angelos non posse efficere generationem substantialem seu educere formam ex subjecta materia, tam unanimi consensu tradunt theologi, ut negare temerarium esset; non posse alterationem causare doctrina est etiam communis, quare:

Dico: Angeli nec generationem substantialem, nec alterationem in corporibus efficere possunt.

179. I.^o Pars prob. 1.^o Auctoritate negativa sacr. Scripturae, nam ea edocemur, Deum ministris Angelis uti ad miracula patranda, nullibi tamen productionem novae substantiae illis tribuit.

2.^o S. Augustinus (1) ait: «Quaedam quae in rerum natura praeter usitatum cursum naturae, mirabiliter facta sunt, ita ministrantibus Angelis esse facta, ut tamen ubique creator creaturarum non sit, nisi qui, plantatore et rigatore quolibet, solus incrementum dat Deus.» His verbis, licet utatur S. Doctor nomine creationis, re vera comprehendit omnem productionem, quae non fiat rerum seminibus adhibitis, quibus Deus substantias corporeas gigni statuit. Vide aliud S. Augustini testimonium supra n. 172. 2.^o

180. Hujus communis sententiae ratio evidens non datur, potest nihilominus persuaderi; a) ex unanimitate theologorum consensu, b) Angelos efficere immediate substantiam corpoream non est potestas universo necessaria, neque ex aliquo effectu colligi potest, neque ex aliquo naturali principio deduci. Ergo non datur ratio sufficiens eam adstruendi. *Antee*, prob. Non *necessaria*, quia in rebus naturalibus invenitur sufficiens virtus ad sui conservationem: non colligitur ex aliquo effectu, nam quae facta sunt ab Angelis explicari possunt quatenus Angeli applicarunt agentia corporalia, corporibus; non ex naturali aliquo principio, quia tale principium deberet supponere, omnem formam perfectionem alia, minus perfectam eminenter continere, et ideo illam de potentia materiae per se educere posse, quod quidem falsum est, ut apparet in formis vegetativis.

181. II.^a Pars ex prima derivatur: qualitas corporea in hoc convenit cum substantia materiali, quod sicut haec fit per educationem de potentia materiae, ita etiam illa fit per educationem ex potentia

(1) Genes. ad Iam, lib. 9, c. 18.

materiali vel compositi materialis. Ergo eadem improprio investitur in Angelo subsistente extra omnem materiam ad qualitates has producendas, quae in formis substantialibus comperta est (1).

SCHOLION II.

An virtus movendi se et alia sit nova in Angelis potentia.

182. Negant generatim auctores illi, quos supra n. 72 diximus asserere, potentias esse indistinctas a substantia Angeli; affirmant e contra alii quorum sententia est juxta Platelli (2) communior, Vazquez, Granado et plurimi thomistarum autumant non esse diversam ab eorum voluntate.

Dico: Datur in Angelis potentia motiva distincta ab eorum substantia, et ab eorum intellectu et voluntate.

183. Ita Platelli (l. c.) probat primum: «quia in substantiis materialibus potentia motiva distinguitur realiter a substantia ut patet ex accidentibus eucharisticis, in quibus remanet potentia motiva... sine substantia; ergo similiter in substantiis spiritualibus cum non appareat ratio disparitatis.» Probat secundum: «quia habet terminum nempe ubi et modum tendendi valde diversum a termino et modo tendendi intellectus et voluntatis, quibus convenit producere in se actum vitalem, quo feruntur in objectum, illud repraesentando et appetendo. Quae diversitas sufficit ad distinctionem specificam et realem in potentis agentium naturalium.»

SCHOLION III.

Quid possunt Angeli sua virtute motiva.

184. Juxta communem doctrinam, quam fusius expositam videas apud Suarium (3) possunt: 1.^o Corpus cujuscumque magnitudinis movere, dummodo corpus non resistat motui, nec sit fluidum aut valde divisibile. Non enim ad hunc effectum requiritur virtus infinita, contrarium accideret si corpus resisteret, quare tunc virtuti angelicae motivae, limes assignandus esset. Quantum nescimus, Communiter conceditur longe plus posse Angelum quilibet potentia corporea.

2.^o Eadem servata proportione possunt corpora quantalibet velocitate transferre.

3.^o Non possunt tamen Angeli sive boni, sive mali universi ordinem invertere. Pulchre id expressit S. Augustinus (4). «Firmissime credendum est, Omnipotentem Deum omnia posse facere quae voluerit, nec daemone aut

(1) Suar. L. 4, c. 26, n. 2—(2) De Angel. n. 353.—(3) L. 4, c. 32.—(4) De civit. Dei, lib. 18, c. 18.

» Angelum aliquid operari secundum suae naturae potentiam, nisi quod ille permiserit: Plura non adjuicimus, quia de his, satis alibi diximus (1).»

SCHOLION IV.

An Angeli miracula patrare possint.

185. Quia hanc quaestionem alibi (2) praecoccupavimus, nunc breviter respondemus:

Angeli per suam potentiam motivam, miracula absoluta seu simpliciter dicta efficere nequeunt; possunt tamen respective et quoad nos.

1.^o Pars patet, quia miraculum absolutum est praeter ordinem totius naturae; ergo etiam supra vires angelicas.

II.^o Pars constat, nam miraculum quoad nos est opus cognoscibile praeter ordinem sensibilem et corporeum nomine Dei factum. Atqui Angeli, ut ex dictis est manifestum, imo et daemones aliquid possunt propria virtute facere, praeter ordinem sensibilem et corporeum nomine Dei. Ergo Angeli respective et quoad nos miracula efficere possunt.

THESIS XXV.

Angeli interdum realia et exterius sensibilia corpora assumunt.

186. *Nota.* Adversatur haec thesis nonnullis antiquis, quos facito nomine refert D. Thomas (3) et modernis rationalistis, qui omnes apparitiones Angelorum per ludibria imaginationis explicare conantur. Thesis si audis P. Valentiam est fide certissima, si Suarium est certa et communis theologorum et ita conformis Scripturae et sensui Ecclesiae ut non possit sine magna temeritate negari. Juxta Angelicum (l. c.) sententia contraria «repugnat intentioni sacrae Scripturae.»

187. Prob. I.^o SS. Litterae interdum ita commemorant Angelos apparuisse ut non ab uno alterove tantum homine, sed a pluribus viderentur. Atqui quae secundum imaginationem solam contingunt, non solent a pluribus indifferenter percipi. Ergo dicendum cum D. Thoma (l. c.) manifestum esse illas apparitiones «contigisse secundum corpoream visionem, qua videtur id quod positum est extra videntem, unde ab omnibus videri potest. Genes. 4. *Cumque elevasset (Abraham) oculos apparuerunt ei tres viri stantes prope eum; quos cum vidisset, occurrit in occursum*

(1) Vol. I, de fundamentalibus, Thes. XIV, n. 148. — (2) Vol. I, De fundamentalibus, Thes. X-XIV. (nn. 132-161) — (3) 1, Q. 51, ar. 2. — (4) XVIII. 2, 9, 10.

eorum de ostio tabernaculi, et adoravit in terram. Hos viros fuisse Angelos testatur Apostolus (1) cum monet: *Et hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim latuerunt quidam. Angelis hospitio receptis.* Cap. XIX ejusdem Geneseos (2) legitur: *Veneruntque duo Angeli Sodomam vespere, ... viri civitatis vallaverunt domum a puero usque ad senem, omnis populus simul. Vocaveruntque Lot, et dixerunt ei: Ubi sunt viri qui introierunt ad te nocte? Tobias junior, Angelum Raphaelem (3) invenit juvenem splendidum, stantem, praecinctum, et quasi paratum ad ambulandum. Et ignorans quod Angelus Dei esset, salutavit eum et dixit: Unde te habemus bone juvenis? At ille respondit, etc.* Totus liber Tobiae transcribi posset ad hanc thesim confirmandam. In novo Testamento similia facta reperies, quando Gabriel (4) Virginii Mariae incarnationem significavit, quando Angeli pastorem (5) natum esse Dominum annuntiarunt, quando Petrus e carcere liberatus est (6).

2.^o S. Augustinus (7). «Apparuisse hominibus Angelos in talibus corporibus, ut non solum videri, verum etiam tangi possint, eadem verissima Scriptura testatur.» S. Isidorus (8). «Angeli corpora in quibus hominibus apparent, de supremo aere sumunt, solidamque speciem ex coelesti elemento induunt, per quam humanis obtutibus manifestius deteguntur.»

188. *Objic.* Contrarium putarunt S. Epiphanius (9) qui dixit: «Quomodo potest daemon qui spiritus est immundus et incorporeus corpora assumere?» et S. Ioannes Damas. docens (10): «Potestate a Deo concessa (daemones) et viribus pollent et immutantur, et in quamlibet formam, ut quidem apparent, migrant.»

Resp. Explico sensum S. Epiphani, quomodo potest... corpora assumere ad ea vivificanda: conc. ad solam assumptionem; neg. D. Damascenus particula illa, *ut quidem apparent*, non excludit sensibilem corporis assumptionem, sed denotat vel non apparere quoad propriam naturam, sed tantum quoad corpus assumptum, vel denotat illa corpora in quibus apparent, non esse illius naturae seu speciei, cuius ostenduntur, quamvis vera sint sensibilia et externa. Praeterea licet concederemus S. Patrem loqui de apparitionibus secundum phantasiam, quam immutare daemones posse ultro concedimus, adhuc nihil contra thesim conficeretur, quia verba S. Patris non sunt exclusiva et alibi (11) communem doctrinam aperte tradit.

(1) Hebr. XIII, 2. — (2) v. 1, 3, 4, 5. — (3) Tob. V, 5. — (4) Luc. I, 26, 37. — (5) Ibid., II, 3, 14. — (6) Act. XII, 7-11. — (7) De civ. Dei. I, 15, c. 23. — (8) Lib. sentent. c. 10. — (9) Haeres. 26. — (10) De fid. l. 2, c. 4. — (11) l. 2, de fide c. 3.

SCHOLION I.

De natura corporum assumptorum.

Dico I. Corpora ab Angelis ordinarie assumpta sunt ex aëre aliave simili materia ab ipsis vel divina vel naturali virtute efformata.

189. **Nota.** Absolute non repugnat Angelos assumere mortuorum corpora imo et viventium, ut cum Eva a daemone per verum et praexistentem serpentem decepta est. Ast quia non superat virtutem eorum naturalem ex aëre permixto vaporibus, aliisque corpusculis subtilibus sibi efformare corpora, quae figura externa vere corpora humana repraesentent, ac sint solida et palpabilia quantum satis est ut Abraham (1) posset lavare pedes et Jacob (2) lactare, hinc ordinarie et communiter defendunt auctores cum Patribus, Angelos assumere non vera corpora cum propriis organis, sed aërea modo explicato. Contradicit Tertullianus (3) qui videtur asserere angelos apparuisse in corporibus non putativae sed verae carnis.

190. Prob. 1.^o Sacris Litteris edocemur corpora ab Angelis assumpta extemplo evanescere et disparere, quod proprium est corporum aëreorum subtilisque materiae. Sic apud Tobiam (4) *Et cum haec dixisset (Raphael) ab aspectu eorum ablati sunt, et ultra eum videre non poterunt.* In libro Judicum (5) de Angelo misso ad Gedeonem, pariter legitur: *Angelus autem Domini evanuit ex oculis ejus. Vidensque Gedeon quod esset Angelus Domini etc.* Inveniente Scriptura Gedeonem, Angelum in subita ejus discessione agnovisse.

2.^o Ex Patribus vide S. Isidorum supra n. 197. 2.^o Sanctum Ioannem Damascenum n. 198.

3.^o a) Non sunt multiplicanda miracula sine necessitate: sed Angelis, ad effectus propter quos corpora assumunt, non sunt necessaria corpora vere organica, cum abunde sufficiant sola aërea. Ergo corpora quae ordinarie Angeli assumunt aërea sunt.—b) Corpora tam a bonis quam a malis Angelis assumuntur. Ad corpora ergo assumpta efformanda generatim se extendere debet virtus naturalis Angelorum. Atqui ad corpora organica non se extendit; nec probabile est Deum supernaturaliter concurrere ad efformanda corpora a daemone assumpta: ergo ordinarie etc. Primum minoris membrum Thes. XXIV. Schol. I. n. 188... probatum est.

191. **Nota.** Addimus in assertione virtute vel divina vel naturali efformata, tum propter auctoritatem S. Isidori, tum quia licet applicando activa passivis Angeli sibi efformare valeant corpora nostris similia; interdum tamen corpus assumptum adeo perfectum esse potest, ut sola virtus Angelorum ad ejus formationem non sufficiat, sed requirat virtutis divinae adiutorium, ut scite indicat D. Thomas (6) et Suarius (7).

Dico II. Angelus corpori assumpto non unitur hypostatice, nec

(1) Genes. XVIII. — (2) Genes. XXXII. — (3) L. 3, adv. Marc. c. 9. — (4) XIII. 21. — (5) VI. 21, 22. — (6) I. Q. 51, ar. 2. ad. 2. — (7) Lib. 4. c. 37, n. 8.

ut forma substantialis vel accidentalis; sed ut motor, ad sui personam specialiter repraesentandam.

192. Non hypostatice, quia non necessarium ac plane improbabile est tantum miraculum tam frequenter patriari propter transitoriam repraesentationem alicujus corporis, ad obtinendum effectum qui alio facili modo fieri potest.

Non ut forma substantialis, nam Angelus non est forma seu actus incompletus, aptus ad determinandam potentiam materiae, seu ad componendum cum corpore assumpto unum per se ad modum quo anima rationalis cum corpore constituit unum hominem. Nec ut forma accidentalis, nam accidens cum suo subiecto unum efformat totum physicum, quod naturaliter ab accidente perficitur; sed Angelorum natura non postulat per se corpus assumptum, ergo non ut accidens suo subiecto, Angelo unitur.

193. Sed ut motor ad sui personam specialiter repraesentandam: quia si ut simplex motor uniretur, hoc ipso quod Angelus aliquid moveret illud assumeret, jam vero quis dicit capillum Habucuch assumptum fuisse ab Angelo? Praeterea verbum *assumere* plus significat quam sumere ad motum, nempe *ad se sumere*, suum facere. Superest igitur ut uniatu tamquam motor specialiter repraesentatus per corpus assumptum ad significandas modo sensibili proprietates spirituales Angeli. Vide S. Thomam (1).

Quomodo spirituales Angelorum proprietates corpore assumpto designentur, tradit noster Toletus (2) ex S. Dionysio (3).

194. Obj. Si Angeli possunt assumere corpora non vera, palpabilia tamen et tractabilia perit argumentum Christi (4). *Videte manus meas, et pedes, quia ego ipse sum; palpate et videte, quia spiritus carnis et ossa non habet, sicut me videtis habere.* quo veritatem carnis suae comprobavit.

Resp. Dist. Perit pro dialectico, qui subtilius justo, velit arguere: conc. Possibile enim est saltem divina virtute, si non angelica, corpus apparens humanum omnino nostro simile efformari, ita ut corpus verum a falso naturaliter distinguere, sit impossibile, quare hoc sensu argumentum Christi non est prorsus evidens et irrefragabile. Perit pro viro prudente, cui evidetia moralis sufficit; neg. Ad rem Maldonatus (5). «Noluit tam argutus esse Christus, populariter et convenienter naturae loquutus est. Natura vero ita est comparatum, ut minus tactus, quam visus in dijudicando corpore fallatur. Nam et cum aliquid videre nobis videtur, quod an verum sit corpus dubitamus, manum adjicimus, ut tactu quasi certiore teste, rem exploremus.»

SCHOLION II.

De iis quae Angeli possunt per corpora assumpta.

Dico: Nequit Angelus corpus assumptum vivificare, potest tamen per illud actiones extrinsecae vitales exercere.

(1) I. Q. 51, ar. 2, ad. 2. — (2) In D. Tho. I, Q. 51, ar. 2. — (3) De coeles. hier. c. 15. — (4) Luc. XXIV, 39. — (5) In Luc. c. XXIV, 39.

195. Ita communis sententia. I.^a Pars est manifesta. Angelus est actus completus, seu ens perfectum, unum per se. Ergo non potest cum corpore tanquam cum sua compare constituere unum vivens, ac proinde esse principium vitale corporearum actionum. Hinc non videt per oculos, nec audit per aures corporis assumpti, sed intellectu immediate percipit ea, quae per ejusmodi sensus externos videtur apprehendere.

196. II.^a Pars. Actiones intrinsecae vitales in animalibus illae sunt, quae procedunt ab intrinseco vitae principio per organa vivificata, ex directione plantasiae et ex motione appetitus sensitivi. Erunt igitur actiones extrinsecae vitales, quae in termino effecto conveniant cum praecedentibus, licet non in modo. Atqui Angelus per corpus assumptum potest exercere actiones, quae quoad substantiam termini effecti, licet non quoad modum conveniant cum actionibus animalium intrinsecae vitalibus. Ergo... *Minor* probatur, nam Angeli corpore assumpto possunt ambulare, comedere, loqui, pugnare etc., prout terminus harum actionum est locum mutare, alimenta frangere, senos edere, impellere vel alium retinere etc., longe perfectiori modo, quo machinis automaticis lignaeas hominum effigies ambulare, pugnare... videmus.

197. *Corollaria*. Ex dictis deducens: I.^o Angelum de lege ordinaria non posse in corpore assumpto baptizare, non modo quia non est minister a Christo deputatus (1), sed etiam quia verba proferre non potest locutione vitali et proprie dicta. Dixi de lege ordinaria, quia certum est ex privilegio seu divina dispensatione, posse Deum conferre effectum Baptismi per signum sensibile ab Angelo exhibitum.

2.^o Daemones non posse in corpore assumpto proprie generare, nam generatio est processio viventis a vivente ut principio conjuncto in similitudinem naturae; possunt tamen plantarum animaliumque semina colligere et in locis collocare in quibus sequatur generatio (2). Potest itaque daemon, si Deus permittit, et etiam bonus Angelus a Deo jussus, pestilentiae germina per mundum spargere, morbos contagiosos causare, etc.

3.^o Non posse etiam hominem in bestiam aut vicissim mutare; posse tamen corpus bestiale aereum effingere, eoque corpus humanum circumducere aut hominum sensibus illudere, ita ipsam vim imaginatricem turbando ut quis sibi videatur corpus leoninum v. g. habere, vel alios homines tanquam feras conspiciat, imo potest et ipse daemon ferarum similitudines assumere ut refert S. Athanasius in vita S. Antonii (n. 9). «At... inimicus (daemon)... accitit canibus suis, et furore quasi diruptus; Cernitis, ait, eum (Antonium) non spiritum fornicationis, non plagis deterreri a nobis potuisse, imo audacter nos provocat: sed alia ratione ipsum aggrediamur. In promptu animi diabolo est, varias ad malitiam induere formas. Noctu itaque tantum excitare strepitum, ut totus concuti videretur locus et quasi ruptis quatuor casae parietibus irrumperet daemones visi sunt, variis ferarum reptiliumque induere formas:

(1) Conf. V. III, Disq. I. De sacram. in gen. Thes. XIV, n. 137.—(2) Vid. sup. n. 27, Obj. 1.^o

»fuit statim locus spectris repletus, leonum, ursorum, leopardorum, taurorum, serpentum, aspidum, scorpionum, atque luporum. »Horum unumquodque forma propria morebatur. Rugiebat leo »quasi invasurus, taurus cornu petere videbatur, serpens reptando »non accedebat tamen, lupus irruens retinebatur. Erat demum »omnium quae apparebant ferarum horrendus strepitus, feroxque »animus.» (Vid. etiam. nn. 12, 13, 51, 54).

CAPUT V.

De statu Angelorum supernaturali deque officiis bonorum.

Quoniam de Angelis *secundum se* inspectis juxta catholicam doctrinam sufficienter diximus, jam de eorum operibus et finali statu disserendum est. Tres solent in Angelis status, theologo considerare; primus est *creationis* eorum in gratia sanctificante; secundus *deliberationis* et viae in quo habuerunt Angeli inter se diversitatem immanique bello congressi sunt. *Et factum est praelium magnum in caelo: Michael et Angeli ejus praeliabantur cum dracone, et draco pugnabat et angeli ejus: et non valuerunt* (1). Tertius est *finalis*, beatitudinis indefectibilis pro bonis, damnationis aeternae pro malis.

ARTICULUS I.

De gratia et merito Angelorum.

THESIS XVI.

Angeli omnes creati sunt in gratia sanctificante.

198. Nonnulli ex antiquis theologis (2) docuerunt, Angelos in statu purae naturae fuisse conditos; ast eos, posteriores theologo communiter deseruerunt. Thesis prob. I.^a In Ezechiele (3) de persona regis Tyri dicitur: *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, et perfectus decore: in delictis paradisi Dei fuisti; omnis lapis pretiosus operimentum tuum... Tu cherub extensus et protegens: et posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti. Perfectus in viis tuis a die conditionis tuae, donec inventa est iniquitas in te.* In his verbis juxta Tertullianum (4) ipse »auctor delicti (diabolus) in persona peccatoris viri (regis Tyri) »denotabatur.» Juxta Origenem (5) »nihil prorsus de homine,

(1) Apocal. XII, 7, 8.—(2) Vid. Suar. I, 5, c. 4, n. 1.—(3) XXVIII, 12.—(4) Adr. Masc. 1, 2, 10.—(5) *περί ἀγγέλων* 1, 5, n. 4.